

AZERBAYCAN DİLİ VE KİMLİĞİ YENİDEN CANLANIYOR MU?*

Helena BANI-SHORAKA*

(Çeviren: Süer EKER)**

ÖZET

Çiftdilcilik ve azınlık-dili durumlarıyla ilgili literatür, değişik yaklaşımlar gösterir. Dil sürdürümü ve değişimi üzerine çok sayıda çalışma vardır, dil ve tutum değişimi bunlardan sözü edilen yalnız birkaçıdır. Bu çalışmanın amacı, Tahran'daki Azerbaycan – dil topluluğunun dil-tercih modellerine özel olarak bakarak, Azericeye yönelik ev içi ve tutumların toplumdilbilimsel panoramasını çizmektir.

Anahtar Kelimeler: Azeri Türkçesi, Çiftdilcilik, İran Azerileri, Azınlık, Kimlik.

Çiftdilcilik ve azınlık-dili durumlarıyla ilgili literatür, değişik yaklaşımlar gösterir. Dil devamlılığı ve değişimi üzerine çok sayıda çalışma vardır, dil ve tutum değişimi bunlardan sözü edilen yalnız birkaçıdır. Bu çalışmaların çoğu, küçük ve tehlikedeki dilleri ve/veya dil varyasyonlarını içerir. Romanine (1995), "Bilingualism" adlı kitabında, bir azınlık dilinin yaşaması için, her bir dil durumu için farklı olsa da, önemli rolleri bulunan bir dizi anahtar etken olduğunu ileri sürer. Bu etkenler; o dili konuşanların sayısal güçleri, şehirleşme, çoğunluk diliyle ilişki, azınlık ve çoğunluk dillerine yönelik tutumlar ve azınlık ve çoğunluk dilleri arasındaki benzerlik derecesine yönelik tutumlar, toplumdaki diğer dillerle ilişki vb.dir (Romaine, 1995: 40-46). Romaine, ayrıca, bu etkenlerin hiçbirinin, başlı başına herhangi bir dil temasının özel bir durumunun, doğuracağı sonucu güvenilir bir şekilde belirleyemeyeceğini iddia eder. Bu tabloda ortaya konulması gerektiğine inandığım diğer bir önemli konu da, dillerle ilgili tutumları etkileyen ekstra dilbilimsel faktörlerdir. Baker (1992: 108-112) tutum değişikliği kuramlarında ekstra-linguistik etkiler olarak toplum, ebeveyn, arkadaş grubu, kurum ve kitle-medya etkilerini sıralar.

* "A Revitalization of the Azerbaijani Language and Identity?", *Orientalia Suecana* LI-LII (2002-2003), s. 17-24.

* Dr., Uppsala University

** Dr., Başkent Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, Tahran'daki Azerbaycan-dil topluluğunun dil-tercih modellerine özel olarak bakarak, Azericeye yönelik ev içi ve genel tutumların toplumdilbilimsel panoramasını çizmektir. Azeri halkı tarafından konuşulan Azeri dili, Türk dilleri ailesinin güneybatı veya Oğuz grubuna mensuptur. Bu halk, yerleşim bölgesine ve bağlama göre *tork* (Türk), *_zari* (Azeri), *tork-e _zari* (Azeri Trk) ve *tork-e _zarb_ij_ni* (Azerbaycan Trk) gibi çeşitli adlarla bilinir. Lee'nin (1996:1) tartıştığı gibi, *Azerbaycani*'nin en uygun terim olduğu dşnlmekle birlikte, bu isimler birbirlerinin yerlerine kullanılır. *Azerbaycani*'nin iki anlamı vardır: 'Azerbaycan halkı' ve 'bu halk tarafından konuşulan dil'. Çok geniş ve heterojen bir dil topluluğunu ele alan bu çalışma, 1998 ve 2000 yılları arasında yaptığım alan çalışmasına dayalıdır. Kısmen taşra üzerinde icra ettikleri önemli tesirler, kısmen de araştırma imkniyla ilgili sorunlar nedeniyle, Tahran'daki Azeri topluluğu üzerinde odaklandım.

İran'daki Toplumdilbilimsel Durum

Dil konusu, dilbilimsel ve kültürel bakımdan heterojen olan ülkede tartışılmaz bir birleştirici etken olarak kabul edilmektedir. Ülkenin Fars dilli olmayan nüfusunu (65 milyonluk toplam nüfusun yaklaşık % 50'si) entegre etme çabaları 1930'larda ciddi biçimde başlatılmıştır. İran'da hkim ideolojinin dil-planlama çabaları, kökenine bakmaksızın herkesin toplumun başat dilini öğrenmesi gerektiğini ngren dilbilimsel asimilasyon anlayışına dayalıdır. İranlı ulusu inşa etme sürecinin bir sonucu olarak azınlık gruplarından gelen 'dil hakları' talepleri reddedilmiş veya en iyimser yorumla bu talepler, dilbilimsel değil, siyasal içerikli olduğu iddasıyla (New Language Planning Newsletter, s. 2) dikkate alınmamıştır. Azınlık dillerine yönelik resmî önlemler, bu dillerin toplumdaki dilbilimsel işlevlerini azaltmaya yönelmiş, bu hakların kamuda kullanımını bazen sınırlandırmış, bazen de yasaklamıştır (Hassanpour, 1995: 126). Otoritelerin iftdilliliğe yönelik genel tutumları esas olarak negatif olmuş, çiftdillilik ulusal birlik için tehdit olarak değerlendirilmiştir (Nercissians, 2001: 59). Bu durumun, azınlık dillerine yönelik yasakların ortadan kaldırılmasından on yıl sonrasına, yani 1990'lara değin az ya da çok srdđđ söylenebilir. 1990'larda i politikanın bir lde 'liberalleşme'si ile, bu dil topluluğunun belirli gruplarında Azeri dilini ve kültürünü koruma hareketi gelişmiştir. Bugünlerde Tahran'da ve diğer büyük şehirlerde Azerice yayımlanan birkaç dergi ve haftalık gazete vardır. İran yasalarıyla, hâlâ, sınırlandırmış olsa da, çeşitli kültürel etkinliklere izin verilmektedir. Dilbilimsel bakımdan, diğer bir ilginç durum da, uzun süreli dil temasının bir sonucu olarak (Kıral, 1997; Lee, 1996) Farsçanın, İran'daki Azerice varyantları üzerindeki yapısal ve leksikal etkileridir. Tahran'daki Azeri topluluğuyla ilgili konuya dönmeden önce, bu toplulukla ilgili çok az sayıda çalışma bulunduğu ifade edilmelidir.

nceki alışmalar

İran içinde ve dışında yayımlanmış toplumdilbilimsel çalışma sayısı doğal olarak

fazla değildir. Çiftdillilik gibi konular üzerine çalışmalar hâlâ yok derecesindedir. Bir istisna olmak üzere, burada, Tahran'daki dilbilimsel azınlıklar üzerine Bosnalı'nın ve Nercissians'ın toplumdilbilimsel çalışmasını zikredeceğim. Bosnalı (2000), Tahran'daki ve Salmas kasabasındaki Azerice konuşanların makro-toplumdilbilimsel durumlarını karşılaştırmıştır. Tahran'daki Azerice konuşanlar (Tahran örneğinde etnik kökenle tam bir uyum vardır.) arasında dağıtılan 146 anketin % 74'ünde Azerice, % 27'sinde Farsça ve % 4'ünde diğer bir dil anadili olarak cevaplandırılmıştır. Anadillerini Farsça olarak işaretleyenlerin % 22'sinden, % 70'inin annesi Azerbaycanlı ve babası Türk'tür. Bosnalı, bu verileri sürmekte olan dil değişiminin işaretleri olarak yorumlar. Analizleri Azericenin kullanımının, ev dışına çıktığında yarı yarıya azaldığını göstermektedir. Araştırma sorusu, Tahran'daki Azeri çiftdilliler arasında bir *diglossic*, dilbilimsel durum olup olmadığıdır. Araştırmayla bu durum teyit edilmiştir. Ankete katılan 146 kişinin % 81'i Azericeyi evde, % 42'si ev dışında konuştuğunu ifade etmiştir.

Nercissians (2001) Tahran'da mukim Ermeni ve Azeri azınlıkları makro-toplumdilbilim açısından incelemiştir. Nercissians, Azeri grubu için, durumun karmaşıklığına dikkati çekmekle birlikte, bir 'çiftdillilik ve diglossia' durumunu betimler. Verileri, akıcı Farsça ile eğitim düzeyi arasında açık bir bağlantı olduğunu net biçimde göstermektedir. Nercissians, motivasyonel etkenler açısından Azerice kullanımı için güçlü bir istek olduğunu göstermiştir. Ancak, ampirik veriler ebeveynlerin çocuklarıyla konuştuklarında Azericeyi daha az, kendi aralarında ise daha sık kullandıklarını göstermektedir (2001: 66). Sonuç, Azerbaycanlıların aile arasında dil seçiminin kişiye göre değişen bir husus olduğudur.

Nercissians'ın çalışması, çok ilgi çekici biçimde, bir dizi çelişkili duruma işaret eder. Nercissians, dil seçimini dengeleme rolünün, bölümlere ayırma rolü kadar güçlü olduğunu ortaya koyar; bu çelişkiler, bazen, ebeveyn-çocuk etkileşiminde daha açıktır. Nercissians'ın verileri, Azeri ailelerde azınlık dilinin kullanımı arzu edilmekle birlikte, aynı zamanda Farsça bilgisinin de, özellikle çocukları için, yüksek derecede değer taşıdığını göstermektedir. Ayrıca, Ritzer'in tanımladığı (2000) 'ana dili ve ebeveyn-çocuk etkileşiminin, çocuğun, çoğunluk diline hakimiyetini olumsuz yönde etkileyebileceği' şeklinde örtülü bir yargı olarak beliren eksik çiftdillilik bulunduğu yönünde kanıt vardır. Süregelen dil değişiminin işaretleri olsa da, çok güçlü demografik destek sebebiyle, Azericenin hayatiyetine yönelik ciddi bir tehlikenin bulunmadığı görülmektedir. Bu arka planı göz önünde bulundurarak, şimdi asıl konuya dönüyoruz.

Tahran'daki Azeri Topluluğu

Çok heterojen etno-linguistik grubun üyeleri olan Azeriler, çok farklı sosyo-ekonomik koşullar altında yaşamlarını sürdürür. Amir-Ebrahimi'nin (2000) Tahran'ı sosyo-ekonomik bakımdan üç tabakaya ayıran, en varlıklıların yaşadığı kuzey bölgeleri, durumu daha az iyi sakinler ile yeni göç edenlerin yaşadığı güney bölgeleri şeklindeki sınıflandırmasına önemli ölçüde katılıyorum. Bu iki kesim arasındaki

merkezî ticari bölgelerde, orta sınıf olarak ifade edebileceğimiz geniş bir kesim buluyoruz. Bu çalışma iki ana konu üzerinde odaklanmıştır: Ailede dil seçimi ve Azerice ve Farsçanın kullanımına yönelik tutumlar. Çalışmanın ilk bölümü olan dil seçimi bölümünde esas olarak veri koleksiyonumdaki anketlerden¹, ikinci bölüm için gayriresmi görüşmelerden ve katılımcı değerlendirmelerinden yararlandım.

Ailede Dil Seçimi

Bu bölümde, farklı aile üyeleriyle konuşurken seçilen dil(ler) soruldu. Aile üyeleri büyük ebeveynler, baba, anne, eşler, kardeşler ve çocuklardır. İlgili istatistiksel yöntemlerin yanı sıra, çözümlenmeler için *chi-square* testleri kullanılmıştır. Olasılık değeri % 5 ($p < 0,05$) olarak alınmıştır. Bu makale için, istatistik verilerin uygulandığı üç sosyal değişken kullanılmıştır. Bu bağımsız sosyal değişkenler²; yaş, eğitim ve semttir. Yaşın, dilin zayıflamasına neden olan bir etken olarak değil, zamanla ilgili hareketi özetleyen bir gösterge olarak kabul edildiği belirtilmelidir. Bu nedenle, bu hareketin altında yatan sebepleri ortaya çıkarmaz (Daha kapsamlı tartışma için, Baker 1992:42'ye bakınız.). Her bir soru için beş cevap seçeneği verilmiştir: (1) Daima Azerice, (2) Farsçadan ziyade Azerice (3) Eşit (4) Azericeden ziyade Farsça, ve (5) Daima Farsça.

Tablo 1. Büyük Ebeveynler ve Ebeveynlerde Dil Seçimi Yüzdeleri

Büyük ebeveyn	Yaş	Baba					Anne										
		A	A>F	A=F	F>A	F	A	A>F	A=F	F>A	F						
	33.3	1	52.1	17.8	5.5	15.1	9.6	20.5	9.0	11.5	23.1	35.9	24.4	6.4	11.5	24.4	
	17.1	2	67.7	10.0	2.3	7.7	12.3	46.4	10.9	10.1	13.8	18.8	46.4	13.6	9.3	13.6	
		3	77.8	11.1	3.0	4.0	4.0	72.0	15.0	2.8	4.7	5.6	71.3	14.8	2.8	3.7	7.4
		4	96.5	-	-	-	3.5	91.2	2.9	2.9	-	2.9	88.9	4.2	2.8	2.8	1.4

A= Daima Azerice, A>F Farsçadan Ziyade Azerice; A=F Eşit; F>A Azericeden Ziyade Farsça; F= Daima Farsça.

Büyük ebeveynlerde dil seçimi açıkça Azerice lehinedir. Bununla birlikte, en genç ve en yaşlı gruplar arasında, 2 ve 4 no'lu yaş gruplarında olduğu gibi önemli fark vardır. Genç katılımcılar daha çok Farsça kullanmaktadır. Ebeveynlerde, dil seçimi konusunda anne ve baba arasında fark bulunmamıştır. En yaşlı ve en genç yaş grupları birbirinden ayıran keskin bir hat vardır, yine daha genç katılımcı, ebeveynleriyle daha çok Farsça kullanmaktadır.

Eğitim değişkeni ilgi çekici bir tablo gösterir. Bütün katılımcılar büyük ebeveyn-

- 1 Tahran'ın 22 bölgesinin tamamında 521'i geri dönen 650 anket dağıtılmıştır.
- 2 Tamamı 20 yaşın üstünde olan ankete katılanlar dört yaş grubuna ayrılmıştır. Eğitim bakımından düşük-düzye eğitim kategorisi hiç eğitim almayan ve orta öğretimden daha alt seviyede resmî eğitim gören katılımcılardan oluşmaktadır. Orta-düzye eğitim kategorisi, ortaöğretim terk, ortaöğretim tamamlayanlar ve uygulamalı/teknik eğitimden oluşmaktadır. Yüksek-düzye kategorisi yüksek eğitim terk ve/veya tamamlama süreçlerini içermektedir. Semtle ilgili, Amir-Ebrahimi'nin Tahran'ı sosyoekonomik bakımdan, ilki kuzey-merkez (1-8. bölgeler), ikincisi, merkez kuşağı (9-14. bölgeler) ve üçüncüsü güney bölümü (15-22. bölgeler) olmak üzere üç katmana ayıran çalışmasını referans aldım.

leriyle en çok Azerice konuşur. Eğitimin, diğer dil-seçim modelleri üzerinde önemli bir etkisi yoktur. Ebeveynlerle ilgili çok ilgi çekici bir durum görülür. Düşük ve orta eğitim düzeyleri arasında önemli bir fark olduğunu görebiliriz, örneğin düşük eğitim düzeyinde ebeveynlerle daha çok Azerice konuşulur. Orta ve yüksek düzeyde eğitimliler arasında da benzer bir durum vardır, en yüksek eğitimli grup ebeveynleriyle genellikle Azerice konuşur. Geriye, ebeveynleriyle en çok Farsça konuştuıkları iddia eden orta düzey eğitimli katılımcılar kalır. Azericenin başkentin güney bölgelerinde genellikle daha sıklıkla konuşulması hariç, oturlan bölgenin dil seçimini belirlemede sosyal bir etken olarak herhangi bir rolünün olmadığı görülmektedir.

Diğer aile üyelerine gelmeden önce, kimi katılımcıların medenî durumları ve eşleri ile ilgili bazı sosyo-demografik konular hakkında bir şeyler söylemek gerekiyor. En küçük yaş grubunda (bir) yer alan 80 katılımcıdan yalnızca biri evlidir. Bu nedenle, en küçük yaş grubu eşlerle ve çocuklarla ilgili analizlere dahil edilmemiştir. İkinci yaş grubu için evli deneklerin sayısı istatistikî test uygulamak için yeterlidir.

Yaş grupları, dil seçiminde farklı yaş gruplarındaki çocuklar arasında önemli farklılık bulunduğunu gösterir; örneğin yaşça küçük katılımcı kardeşler arasında daha çok Farsça kullanılır. Eşlere gelince, en büyük iki yaş grubu arasında farklılık bulunmaktadır; en yaşlı gruptaki katılımcılar eşleriyle daha çok Azerice konuştuıklarını iddia etmektedirler. Çocuklara gelince, çoğunluğunun yaş gruplarına bağlı olmaksızın Azericeden ziyade Farsça veya daima Farsça kullandıkları görülmektedir.

Tablo 2. Kardeşler, Eşler ve Çocuklarda Dil Seçimi Yüzdeleri

Kardeşler	Eşler					Çocuklar										
	A	A>F	A=F	F>A	F	A	A>F	A=F	F>A	F						
Yaş	1	10.7	6.7	5.3	21.3	56.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	2	25.7	13.2	10.3	13.2	37.5	37.1	14.3	8.6	8.6	31.4	20.6	4.8	6.3	30.2	38.1
	3	47.7	13.5	11.7	11.7	15.3	38.1	8.8	11.5	17.7	23.9	13.8	9.2	10.1	30.3	36.7
	4	50.0	19.5	7.3	8.5	14.6	57.5	17.5	8.8	1.3	15.0	17.3	16.0	7.4	25.9	33.3

A= Daima Azerice, A>F Farsçadan Ziyade Azerice; A=F Eşit; F >A Azericeden Ziyade Farsça; F= Daima Farsça.

Diğer taraftan eğitim faktörünün eşlerde dil seçimini etkilediği görülmektedir, örneğin yüksek eğitimli katılımcılar eşleriyle genellikle Farsça konuşmaktadırlar. Kardeşlerin veya çocukların dil seçimi arasında önemli bir fark yoktur, örneğin kardeşlerle dil seçimi, cevap seçenekleri arasında oldukça düzenli biçimde dağılmıştır, çocuklarıyla iletişimde ise çoğunluk Azericeden ziyade Farsçayı veya daima Farsçayı seçmiştir. Bu, semt etkeniyle ilgili testlere de yansır, bu testlerde Farsçanın kullanımı oldukça yüksektir; fakat merkezî ve kuzey bölgeleriyle karşılaştırıldığında, başkentin güney bölümlerinde Azericenin daha çok veya Farsçayla birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Tutumlar

Mülakat verileri ve tutumlarla ilgili gözlemler, anket çalışmasından çıkan genel tabloyu teyit etmekte, fakat, aynı zamanda daha nüanslı bir tablo ortaya koymaktadır. Narcissians'ın gözlemlerini doğrular biçimde, Azeri dili ağır biçimde prestij kaybına uğramıştır (2001:63). Aile ortamında Azeri dilinin kullanımıyla ilgili sorular cevaplandırılırken, dikkate değer biçimde olumlu duygular dile getirilmiştir. Aynı zamanda, pek çok katılımcı, bu dilin daha az önemli veya yararsız olduğunu ve/veya okul eğitiminde kullanılması için yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Özsaygı, kimlik, yeni dil öğrenimi, dillerin muhtemel karıştırılması vb. çocukların çiftdilliliğiyle ilgili genel soruların cevaplandırılması sırasında katılımcıların çoğu olumlu duygular ortaya koymuşlardır. Ancak, çok geçmeden katılımcıların önemli bir bölümünün çiftdilliliği iki 'gerçek' ('ulusal' okuyunuz) dil olarak yorumladıkları ve bazen kendilerini çiftdilli olarak bile kabul etmedikleri ortaya çıkmıştır. Azınlık dillerinin düşük statüsü olarak değerlendirilmesi ve resmî dil gibi dikkate alınmaması nedeniyle, diğer çalışmalarda da benzer durumlar rapor edilmektedir (Ayrıntılı tartışmalar için Martinet in Romaine 1995:28'e bakınız.). Baker (1992:2), çiftdilliliğe yönelik tutumlar üzerindeki *double foci* olasılığını genelde ve iki dilin özel durumlarıyla ilgili çalışmasında gerçekten ikna edici biçimde tartışır. Baker, bir dil topluluğu için farklı anlamlar taşıyabilecekleri için, bu yaklaşımların birbirine karıştırılmaması konusunda uyarıda bulunur. Tahran'daki Azeri katılımcıların geniş bir bölümü için bu durum geçerli görünmektedir.

1990'ların ortalarından itibaren azınlık dillerine yönelik göreceli yumuşamanın sonucunda, konserler, seminerler, dil ve folklor kursları gibi kültürel etkinlikler gündeme gelmiştir. Azınlık diline ve kültürüne ilgi bir yandan siyasal ve hukuki koşulların, diğer yandan yeni teknolojik imkânların sağladığı desteklerle önemli ölçüde artmaktadır. İran toplumunda pek çok sektör hızla bilgisayar teknolojisiyle donanmakta, bilgisayar ve internet kullanımı süratle gelişmektedir. Bu kültürel etkinlikler, açıkça, önceden izin verilmeyen veya doyurulmayan ihtiyaçları karşılamaktadır. Meydana gelen iç değişimlere ek olarak, dil tutumu üzerinde kitlemedyanın etkisini ve Türk uydu yayınlarının³ oynadığı özel rolü vurgulamak için iyi bir sebep vardır. Bu uydu kanalları hala yasadışıdır, ancak 1990'lardaki takip ve baskı yıllarından sonra geçici de olsa kendi hâline bırakılmıştır. Bu kanallar aracılığıyla, Tahran'da ve Kuzey İran'daki büyük şehirlerde yaşayan halk Türkçe haberleri, İran ulusal televizyonunda izin verilmeyen TV şovlarını ve diğer programları izleyebilmektedir. Kuşkusuz, bu kanallar gençlik kültürü üstünde yoğun etki yapmış ve İranlı vatandaşların vizesiz olarak ziyaret edebildikleri yegâne komşu olarak Türkiye'nin statüsünü yükseltmiştir. Bugün pek çok genç insan için, Türkiye moderniteyi, ilerlemeyi ve aynı zamanda İslami mirasını koruyabilen bir ülkeyi simgelemektedir.

3 Bu makalede özellikle Türk etkisi üzerinde odaklanmayı tercih ettim, ve bu kuşkusuz Amerikan Batı Sahili'ndeki sürgün İranlılar tarafından yaratılan müzik endüstrisinin rolünü önemsemek anlamına gelmemektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Yukarıda, Tahran'daki Azeri dilinin toplumdilbilimsel durumu üzerine yapılan tartışmalar çerçevesinde, önceki bazı çalışmalar tarafından ileri sürüldüğü gibi, devam eden dil-değişim sürecinden bahsedebilir miyiz? Buna işaret eden pek çok olgu vardır. Şehirleşme, resmî görüş ve azınlık dillerine yönelik uzun süreli hareketler, aile içi dil-seçim modelleri, ev içinde artık sadece azınlık diliyle konuşulmaması ve sözlü Farsça ile sözlü Azerice arasındaki yapısal benzerlik, zikredilen yalnızca birkaç olgudur. Bütün bu olgular, Romaine (1995:40-46) tarafından çok önemli konular olarak işaret edilmiştir. Aynı zamanda, Tahran örneğinde, Azerilerin sayısal gücünün, genel bir dil değişimi düşüncesini gerçekten oldukça uzak hâle getirdiğini görüyoruz. Bu dil topluluğunun heterojen yapısına tekrar işaret ederek Tahran'daki orta-sınıf ve yüksek-sınıf Azeri ailelerde önemli oranda bir dil-değişimi ortaya çıkmakta (ve ortaya çıkmış) olduğunu gözleyebiliriz. Sonucu şöyle özetleyebiliriz: Eğitim düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve eğitim imkânlarıyla yakından ilgili olan ikamet mahalli Farsçanın kullanım sıklığını etkilemektedir. Çok önemli yaş faktörü, geçmiş yetmiş yıl boyunca İran'da uygulanan dil politikasının bir etkisi olarak yorumlanabilir. Bu da bizi Nercissians'ın 'eksik çiftillilik' adlandırmasına götürür. Evde Azerice konuşulması için çok yüksek arzu ve güdü olmasına karşın, pek çok ebeveyn bugün Azerice ebeveyn-çocuk ilişkisinin Farsça bilgisini olumsuz yönde etkilediğine inandığı için çocuklarıyla konuşurken Farsçayı seçmektedir.

Çok daha ilginç görünen bir gelişme, Türk uydu yayınlarının kitle-medya etkilerine ilaveten, hukuki ve teknolojik düzeylerde meydana gelen yerel değişikliklerin Azeri Türk dili ve kimliğinin yeniden canlanma süreci adını verebileceğimiz bir gelişmeye yol açmasıdır ki yukarıdaki tartışmaya uygun şekilde, Azeri kimliğinin yeni bir tanımının- özellikle daha genç kuşaklar arasında- gündeme geldiği görülmektedir. Önceden taşralılık, geleneksellik ve bazıları için gelişmemişlikle ilişkilendirilen prestijsiz Azeri kimliği, bugünlerde pek çok genç arasında anlamını değiştirmiş görünmektedir. Kimliğin Türklüğü (popüler konuşmada *tork* sözü *Türki* ve *Türk* kelimelerinin her ikisine işaret eder) şimdi modern ilerici anlamı da taşımaktadır.

KAYNAKÇA:

- Ahmadi, Hamid, *The Politics of Ethnic Nationalism in Iran*, PhD Thesis from the Department of Political Science, Carleton University, (Ottawa, Ontario: UMI Dissertation Services, 1995).
- Amir-Ebrahimi. M., "Marâhel-e gozâr, az shahri dogâne be shahri pichide" (Passing Stages: From a Dual City to a Complex One), in *Me'mâri vâe shahrsâzi* (Construction and Town Architecture), nos. 58-59, 9th round, 2000.
- Baker, Colin, *Attitudes and Language*, (Clevedon: Multilingual Matters Ltd., 1992).
- Bosnali, S., "Motale'e-ye zabanshenasi-ye ejtema'i dar houze-ye mojâverat-e zabân-hâ dar irân: doza-bânegi ya diglossi-ye torki-ye âzari?" (A Sociolinguistic Study within the Area of Language Contact in Iran: Azari Bilingualism or Diglossia?), Unpublished conference paper presented at the French institute in Tehran in October 2000.

- Chambers, J.K., *Sociolinguistic Theory*, (Malden, Massachusetts: Blackwell Publishers, 1995).
- Fasold, R. W., *The Sociolinguistics of Society*, Vol: 1, (New York: Basil Blackwell, 1984).
- Fasold, R. W., *The Sociolinguistics of Language*, Vol: 11, (Cambridge. Massachusetts: Blackwell Publishers, 1990).
- Giles, H., Leets, L. & Coupland, N., "Minority Language Group Status", *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, Vol: 11, 1990.
- Hassanpour, A., *Nationalism and Language in Kurdistan 1918-1985*, (San Francisco: Mellen Research University Press, 1995).
- Hourcade, B. & Taleqani. M., "Jam'iyat-e iran dar 1365. bohbouhe-ye dargiri-hâ-ye moujud dar arâq va afghanestan" (The Iranian Population in 1986-87 in the Midst of the Conflicts in Iraq and Afghânistân), *Journal of Geographical Studies*, 1992.
- Kiral, Filiz, *Syntaktische Einflüsse der Persischen auf des gesprochene Aserhaidshanisç von Iran*, Ph.D. Thesis, Mainz: Johannes Gutenberg-Universität, 1997.
- Lee, Sooman Noah, *A Grammar of Iranian Azerbaijani*, Ph.D. Thesis from the Department of Linguistics, University of Sussex at Brighton, 1996.
- Modarresi, Yahya, "Linguistic Consequences of Some Sociopolitical Changes in Iran", *International Journal of the Sociology of Language*, 1993.
- Nercissians, E., "Bilingualism and diglossia: Patterns of language use by ethnic minorities in Tehran", *International Journal of the Sociology of Language*, No: 148, 2001.
- Rindstedt, C. & Karin Aronsson, "Growing up Monolingual in a Bilingual Community: The Quichua Revitalization Paradox", *Language and Society*, Vol: 31, No: 5, 2002.
- Ritzer, George, *Sociological Theory*, 5th edition, (New York: McGraw Hill, 2000).
- Romaine, S., *Bilingualism*, 2nd edition, (Oxford: Blackwell Publishers, 1995).
- Taqi Barahani, M., "Payamâd-ha-ye shenâkhti-ye dozabânegi" (Results from the Recognition of Bilingualism)", in the Conference Proceedings, *Dimensions on Bilingualism*, Tehran, 1992.
- Wardhaugh, R., *An Introduction to Sociolinguistics*, (Oxford: Blackwell Publishers, 1998), "Language Problems and Language Planning in Iran", *New Language Planning Newsletter*, Vol: 5, No: 1.